

Psikiyatri hemşireliği

tarihçe, standartlar, roller

Prof.Dr.Gölsüm Ançel

İçerik

- Psikiyatri hemşireliğinin tarihçesi
- Gelişimi
- Türkiye’de durum
- Temel ilkeler
- Standartlar
- İşlevler, roller
- 1.2.3. düzey korumada görevler
- Bakım rolleri ve aktiviteler

Psikiyatri Hemşireliği

- İlk psikiyatri hemşireliği uygulaması:1873
- İlk psikiyatri hemşireliği eğitimi: 1882, Mc.Lean Hemşirelik Okulunda,
- İlk kurs programı: John Hopkins Hemşirelik Okulu, 1913

Psikiyatri Hemşireliği

- 1952, Peplau: “Hemşirelikte Kişilerarası İlişkiler”, hemşireliğin terapotik iletişim becerisinin önemini vurgulamıştır

Psikiyatri hemşireliğinin gelişmesi

- II.Dünya savaşı sonrası ruhsal sorunu olan insan sayısının artması, psikiyatri hemşireliğinin gelişimi ve değişim için önemli bir neden olmuştur.
- 1946 yılında Amerikan Ulusal Ruh Sağlığı Enstitüsünün psikiyatrik personelin eğitimi, araştırma ve ruh sağlığı programlarının geliştirilmesi konularındaki hedefleri psikiyatri hemşireliğine de eğitim ve gelişim olanağı yaratmıştır.

Psikiyatri Hemşireliğinin gelişmesi

1950 lerde iki önemli gelişme psikiyatri hemşireliğinin gelişimini etkileyen en önemli gelişmelerdir:

- Maxwell Jones' un "Terapotik Toplum" isimli eserinin yayımlanması
- Psikotrop ilaçların kullanımı

Türkiye' de Psikiyatri Hemşireliği

- Türkiye' de psikiyatri hemşireliğine duyulan gereksinim 1927 yılında ilk psikiyatri hastanesinin açılışıyla başlar.
- 1930 yılında 1285 yatak kapasitesine sahip üç psikiyatri hastanesi kurulmuştur.
- 1957 yılında 100 hastaya bir hemşire olmak üzere 44 hemşire,
- 1977de de 25 hastaya bir hemşire olmak üzere 140 hemşire hizmet vermiştir.
- İlk kez yüksek okul mezunu bir başhemşire 1977 yılında görev almıştır.

Türkiye' de Psikiyatri Hemşireliği

- Bugün ülkemizde toplam 6196 yatağa sahip (tüm hastaneler içindeki pay:%3.5) 9 psikiyatri hastanesinde 700 hemşire çalışmaktadır.
- Ayaktan hizmet veren toplam 16 ergen ve çocuk ruh sağlığı merkezlerinde 11 hemşire çalışmaktadır
- 1989 yılında kurulan konsültasyon liyezon psikiyatrisi ünitesinde, yine aynı yıl kurulan psikiyatrik kriz uygulama ve araştırma merkezinde, madde bağımlılarının yattığı Anatolia hastanesinde de hemşireler aktif olarak çalışmaktadırlar.

Son durum

- Görev tanımları belirlendi
- Ulusal Ruh Sağlığı Eylem Planı(URSP) belirlendi
- Psikiyatri hemşireliğine yönelik stratejik planlama URSP de yer almakta
- Ruh sağlığı hizmetlerinin stratejik planlaması, yasanın oluşturulması içinde yer almaktadır

Ruh sağlığı Uygulamalarının dayandığı felsefi inançlar

- Birey değerlidir
- Bireyin amacı gelişme,sağlıklı olma, otonomi ve kendini gerçekleştirmedir
- Her birey değişme potansiyeline sahiptir
- Birey bio-psiko-sosyal bir varlık olarak çevresiyle etkileşim içinde işlev görür
- Her bireyin temel gereksinimleri vardır
- Bireyin her davranışı anlamlıdır,bir anlamı vardır
- Her bireyin baş etme kapasitesi vardır
- Hastalık gelişim için bir deneyim olabilir,bakımın amacı bireyin çevreyle olumlu etkileşimini artırmak,iyilik halini yükseltmektir

Psikiyatri Hemşireliği standartları(ISPN,2006)

- 1)Veri Toplama:** Hemşire,sistemli bir biçimde, sürekli, kapsamlı ve bütüncül bir içerikte veri toplar.Bu amaçla görüşme,gözlem,fizik ve ruhsal sağlık muayenesi yapar.
- 2)Tanılama:**Verileri analiz etme ve risk düzeylerini de içerecek şekilde sonuçları hemşirelik tanıları sınıflaması/ ruhsal hastalık sınıflamasına göre adlandırır.Tanılar,mevcut veya olası sağlık sorunlarını içerir.

Psikiyatri Hemşireliği standartları(ISPN,2006)

3)Bireysel bakım planı veya duruma uygun bakımı planlayabilmek için önceden **bakım çıktılarını belirleme**

4-**Planlama**:3.standartta belirlenmiş olan çıktılara ulaşmayı sağlayıcı strateji ve alternatifleri gösteren plan geliştirilir.

Psikiyatri Hemşireliği standartları(ISPN,2006)

5) **Uygulama:**Daha önce belirlenmiş olan plan uygulanır

A–Bakımın koordine edilmesi

B–Sağlık eğitimi ve sağlığı yükseltme

C–Ortam tedavisi:Hemşire, hasta,aile ve diğer çalışanlarla işbirliği içinde güvenli ve terapotik bir çevre oluşturur

D–Farmakolojik,biyolojik ve tamamlayıcı girişimler:Hastanın sağlığını düzeltme ve daha fazla yetersizlik oluşmasını önlemek için hemşire bilgisini kullanır,becerilerini uygular

Psikiyatri Hemşireliği standartları(ISPN,2006)

5)E–Hemşire hastanın bireysel _____ özelliklerini(yaş,cinsiyet,kültür...)dikkate alarak ilaç tedavisi önerir veya reçete eder.

F–Psikoterapi:Hemşire kanıta dayalı, psikoterapotik çerçeve içinde, kişiler arası ilişkiler ve hasta–hemşire arasındaki terapötik ilişki içinde bireysel,grup ve/veya aile terapisi yapar

G–Konsültasyon, ileri düzey hemşirenin verdiği bir hizmettir ve hastaya verilen hizmeti ve değişimi etkilemek için diğer hemşirelerin becerilerini artırma ve hasta için yapılan planı etkilemek amaçlanır

Psikiyatri Hemşireliği standartları(ISPN,2006)

6)Değerlendirme:Belirlenmiş olan bakım çıktılarının gerçekleşip gerçekleşmediği değerlendirilir.

7-Bakım kalitesi: Hemşire sistemli olarak hemşirelik bakımının etkinliği ve kalitesini yükseltir.

8-Eğitim:Hemşire hemşirelik uygulamalarını yansıtan bilgi ve yeterliliğe ulaşır

Psikiyatri Hemşireliği standartları(ISPN,2006)

9– Mesleki uygulamanın değerlendirilmesi:

Hemşire mesleki standartlar,yasal durum, rehberler, kurallar ve düzenlemeler çerçevesinde kendi uygulamalarını değerlendirir.

10–Meslektaşlık: Hemşire meslektaşlarıyla etkileşim içinde bulunur ve mesleki gelişimini sağlar

11–İşbirliği:Hemşire, hasta,aile ve diğerleriyle hemşirelik uygulamalarını oluşturma konusunda işbirliği yapar

Psikiyatri Hemşireliği standartları(ISPN,2006)

12-Etik:Hemşire etik uygulamalarla etik kararları entegre eder.

13-Araştırma:Hemşire, araştırma bulgularını uygulamaya entegre eder

14- Kaynak kullanımı: Hemşire, uygulamanın planlanması ve hemşirelik hizmetleri sunumu konusunda güvenlik,etkililik ve maliyeti etkileyen faktörleri dikkate alır

15-Liderlik: Hemşire meslek ve mesleki uygulamalar konusunda liderlik yapar

Farklı düzeylerde psikiyatrik ruh sağlığı hemşireliği (ISPN,2006)

- Genel psikiyatrik ruh sağlığı hemşireliği: Lisans düzeyinde olması tercih edilir
- İleri düzey(advanced)-uzman psikiyatrik ruh sağlığı hemşiresi: Tescilli hemşire+Master ya da doktora düzeyinde özelleşme

Genel psikiyatrik ruh sağlığı hemşiresinin işlevleri

- Sağlığı geliştirme
- Sağlığı koruma
- Tarama,değerlendirme, ayrıştırma(triaj)
- Vaka yönetimi
- Terapotik ve güvenli ortam oluşturma
- Öz-bakım aktivitelerinin geliştirilmesi
- Psikobiyolojik tedavilerin uygulanması,tepki ve yan etkilerin izlenmesi
- Krize müdahale ve stabilize etme
- Psikiyatrik rehabilitasyon

İleri düzey(advanced)-uzman psikiyatrik ruh sağlığı hemşiresinin işlevleri

Psikoterapi:

- Uzun ve kısa süreli terapiler
- Bireysel,grup,çift/evlilik terapisi,aile terapisi
- İç görü geliştirmeye odaklı,davranış, bilişsel terapiler,
- kişilerarası terapiler...

Psikofarmakolojik girişimler:

- İlaç reçete etme
- Tetkik ve laboratuvar testleri isteme ve sonuçları yorumlama
- Tedavi edici etkileri gözleme

İleri düzey(advanced)-uzman psikiyatrik ruh sağlığı hemşiresinin işlevleri

Psikofarmakolojik girişimler:

- Yaygın görülen yan etkileri izleme
- İstenmeyen,beklenmedik,toksik etkilere karşı uyanık olma
- İlaç yan etkilerine karşı güvenlik önlemi alma

Vaka yönetimi

- Hasta veya özel gruplarla ilgili vaka yönetimi aktivitelerini yönlendirme veya doğrudan içinde yer alma

İleri düzey(advanced)-uzman psikiyatrik ruh sağlığı hemşiresinin işlevleri

Bakımı engelleyen engelleri inceleme

- Hastanın gereksindiği terapotik kaynakları harekete geçirmek için değişim ya da gelişim sistemlerini uygulama

Konsultasyon liyezon hizmeti verme

(Danışmanlık,bağlantı)

- Psikiyatri dıőı alanlara verilen hizmet
- Psikiyatrik ruh sağlığı hizmetlerine danışmanlık sağlama
- Sağlığı geliştirme veya hastalığı rehabilite etme
- Hasta merkezli,danışan merkezli ve yönetimsel danışmanlık

İleri düzey(advanced)-uzman psikiyatrik ruh sağlığı hemşiresinin işlevleri

Klinik süpervizyon(denetim-danışmanlık) hizmeti verme

- Mesleki olgunluk ve gelişimi arttırma,diğer çalışanları eğiterek ve yardım ederek gereken standartları karşılamak
- Klinik role model sağlamak
- Direk bakım sağlanması sürecinde yer almak

Ruh sağlığı hizmeti için gereken yeterlilikler

- Araştırma bulgularına dayalı bakım bilgileri
- Temel bilimler
- Klinik yeterlilik
- Kişiler arası ilişkiler, yardım becerileri
- Ekip alışması becerileri

Ruh sağlığı bakımında görevler

1) Birincil koruma:

- Ruh sağlığı ilkelerine uygun sağlık eğitimi
- Büyüme, gelişme ve cinsellik gibi konularda danışmanlık
- Potansiyel stressr ve yaşam değişikliklerinde ilgili disiplinlere yönlendirme
- Yatan hastaların psikiyatrik problem geliştirmelerininleme
- Aile ve gruplarla işbirliği, işlevlerini artırmak için işbirliği
- Toplum ruh sağlığı etkinliklerini başlatma, politikaları etkileme
- Yeterli koşullarda yaşama ve daha iyi eğitim şansını artırma için koşulları zorlama

2) İkincil koruma: **Ruh sağlığı bakımında görevler**

- Erken tanılama, aktif hastalığı azaltılması ve tedavisi için girişimlerde bulunma, yönlendirme
- Tedavi sırasında ev ziyaretleri yapma
- Tedavi edici çevre sağlama
- İlaç alan hastaları değerlendirme
- İntiharı önleme hizmetlerine yönlendirme
- Kısa süreli danışmanlık alması için yönlendirme
- Krize müdahale edilmesini sağlama
- Belirli bir problem için toplum ve organizasyon içinde müdahale etme

Ruh sağlığı bakımında görevler

3)Üçüncül koruma:

- İç-uğraş terapisi ve rehabilitasyon hizmetlerine yönlendirme
- Hastaların topluma geçişini kolaylaştırıcı organizasyon ve bakım almalarını sağlama

Psikiyatri Hemşireliğinde bakım rolleri ve aktiviteler

Bakım verici:

- "GYA" ni yapamayan hastalar ve ağır durumlarda, bakım verici destekleyici, koruyucu, kollayıcı, sınır koyucu
- Sıcak ve kabullenici, olgunlaşmaya yönlendirici
- Ortamın hastanın güvenliği ve haklarına uygun düzeni, ünitenin yönetimi, acil durumların kontrolü

Bakım rolleri ve aktiviteler

Danışman olarak:

- Aktif ve önyargısız dinleme, "şimdi ve burada" ilkesini uygulama
- Seçenekler üretmesini ve karar vermesini sağlama
- Anksiyete v.b.durumlarla baş etmeyi sağlama, ekibi de işe katma
- Gerekirse başka disiplinlere yönlendirme

Bakım rolleri ve aktiviteler

Eğitimci,öğretmen figürü olarak:

- Uygun olmayan davranışı değiştirme
- “GYA”.ni yapmasını öğretme
- Değişim ve yaşantısına uyumu sağlama
- Yeni davranış geliştirme
- Tedavisi,taburculuk v.b konularda eğitim verme

Bakım rolleri ve aktiviteler

Teknisyen rolü:

- Ruhsal sağlığına ilişkin ilaç tedavileri
- Diğer tedaviler
- Gözlem yazma,kayıt tutma

Sosyalize edici ajan olarak:

- Yaşantısı ve yeni rollerine başarılı bir biçimde katılımı sağlama
- Aktif tutma
- Sosyal aktivitelere yönlendirme